Täysistunto

Tiistai 24.4.2018 klo 14.00—16.07

4. Hallituksen esitys eduskunnalle liikesalaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys HE 49/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan 1 tunti, kello 15.00—16.00. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 5. asiakohtaan.

Keskustelu

15.02 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Parvi tässä vaiheessa näemmä äänesti jo tätä lakia kohtaan jaloillaan ja poistui.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi liikesalaisuuslaki. Laissa säädettäisiin liikesalaisuuksien suojasta ja siviilioikeudellisista oikeussuojakeinoista. Esityksellä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston liikesalaisuuksien suojaamista koskeva direktiivi. Samalla liikesalaisuuksien suojaa koskeva sääntely sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetusta laista kumottaisiin ja voimassa oleva sääntely siirrettäisiin eräin täsmennyksin liikesalaisuuslakiin. Liikesalaisuuslain sääntely koskisi soveltuvin osin teknisiä ohjeita.

Liikesalaisuudet voivat olla hyvin monentyyppistä teknistä tai taloudellista tietoa. Jotta tieto voidaan luokitella liikesalaisuudeksi, tiedon on oltava salaista. Lisäksi tiedolla on oltava taloudellista arvoa ja tiedon haltijan on tullut tehdä kohtuullisia toimenpiteitä pitääkseen tiedot salaisina. Esityksen tavoitteena on ylläpitää liikesalaisuuksien korkean suojan tasoa. Liikesalaisuuksien suojalla pyritään edistämään tutkimustyön ja tuotekehittelyn avulla tapahtuvaa teknistä ja taloudellista kehitystä sekä estämään epäsuotavien keinojen käyttöä tietojen hankkimiseksi, kuten yritysvakoilua. Liikesalaisuuksina suojataan hyvin monenlaista taitotietoa ja liiketoimintatietoa joko täydentäen teollis- ja tekijänoikeuksia tai niiden vaihtoehtona. Liikesalaisuudet ovat erityisen tärkeitä liiketoiminnan kilpailukyvyn sekä tutkimus- ja kehitystyön ja innovointiin liittyvän suorituskyvyn kannalta. Varsinkin monelle pienemmälle yritykselle liikesalaisuus on keskeinen tapa varmistaa yrityksen aineettoman omaisuuden suoja. Patentointi ei ole kaikille aina toimiva menettelytapa esimerkiksi siihen liittyvien kustannusten vuoksi.

Liikesalaisuuslaissa säädettäisiin liikesalaisuuden määritelmästä ja liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta, käyttämisestä ja ilmaisemisesta. Laissa säädettäisiin myös sallituista liikesalaisuuden hankkimistavoista. Laissa säädettäisiin myös siitä, millä edellytyksillä väärinkäytöksistä ja laittomasta toiminnasta voidaan ilmoittaa ja sanavapautta käyttää liikesalaisuuden suojasta huolimatta. Vastaavasti säädettäisiin edellytyksistä, joilla liikesalaisuus voidaan ilmaista työntekijän edustajalle. Uusi laki sisältäisi siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot liikesalaisuuden loukkaustilanteissa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia. Lakia täsmennettäisiin siten, että työntekijä ei saisi työsuhteen kestäessä nimenomaan oikeudettomasti käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan liikesalaisuuksia. Työsopimuslakiin lisättäisiin myös viittaussäännös liikesalaisuuslakiin, koska ehdotettu työsopimuslain liikesalaisuuksia koskeva säännös saisi sisältönsä myös ehdotettavasta liikesalaisuuslaista.

Esityksessä ehdotetaan, että liikesalaisuuksien loukkauksia koskevat riita-asiat käsiteltäisiin käräjäoikeudessa. Yksittäisessä asiassa toimivaltainen käräjäoikeus määräytyisi yleisten toimivaltasäännösten perusteella. Markkinaoikeus olisi käräjäoikeuden ohella toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan niitä liikesalaisuuden loukkausta koskevia riita-asioita, joissa vastaajana on oikeushenkilö tai elinkeinotoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö. Oikeuspaikkasäännös edellyttää tarkistuksia muun muassa oikeudenkäymiskaareen sekä oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin.

Esityksessä ehdotetaan, että liikesalaisuuden osalta käytettävä käsitteistö yhdenmukaistettaisiin siten, että lainsäädännössä käytettäisiin johdonmukaisesti käsitettä ”liikesalaisuus”. Tästä syystä esimerkiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laista sekä työsopimuslaista käsite ”liike- ja ammattisalaisuus” ja rikoslaista käsite ”yrityssalaisuus” muutettaisiin ”liikesalaisuudeksi”. Käsite muutettaisiin myös useista muista laeista.

Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan viimeistään 9. päivänä kesäkuuta 2018.

15.07 **Esko Kiviranta kesk:** Herra puhemies! Hallituksen esityksen mukainen liikesalaisuutta koskeva lainsäädäntö on tervetullut, sillä se selkeyttää toimintamalleja ja yhtenäistää käytäntöjä. Pohjana on EU-direktiivi, mikä käytännössä merkitsee sitä, että käytännöt ovat yhtenäistymässä koko EU:n alueella. Aiempaa kattavampi lakisääteinen suoja vahvistaa yritysten asemaa koskien liikesalaisuuksia ja parantaa siten liiketoiminnan edellytyksiä. Tähän saakka yritykset ovat joutuneet turvautumaan pääasiassa sopimuksiin liikesalaisuuksien varjelemiseksi työsuhteissa samoin kuin yrityskaupoissa ja niiden valmistelussa piileviltä vaaroilta. Uusi laki ei poista sopimusten tarvetta mutta antaa yrityksille suojaa myös tilanteissa, joissa salassapitosopimuksia ei ole laadittu. Näin se parantaa osaltaan yritysten toimintaedellytyksiä.

15.08 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten esittelypuheenvuorossa sekä edustaja Kivirannan puheenvuorossa kävi ilmi, tälle esitykselle on kannatettavia ja hyviä perusteluja, ja kaiken kaikkiaan tämä vaikuttaa kyllä tarpeelliselta.

Mutta kiinnitin huomiota siihen, että lainvalmistelun yhteydessä on noussut kuitenkin esiin muutamia huolia, joita muun muassa arviointineuvosto nosti esiin luonnosvaiheessa. Ehkä eniten esiin tullut huoli liittyi työntekijöiden asemaan, jota arviointineuvoston näkemyksen mukaan tulisi käsitellä esitysluonnoksessa tarkemmin. Esimerkiksi väärinkäytösten ilmoittamistapauksissa todettiin, että työntekijän asema jää epäselväksi, ja tästä kysyisin ministeriltä: onko tämä huoli huomioitu tässä lopullisessa esityksessä, ja muutettiinko

sitä tämän arviointineuvoston näkemyksen ilmaisun jälkeen? Kiinnitän huomiota myös siihen, että tänään on juuri uutisoitu, että Euroopan komissio haluaa turvata väärinkäytöksistä ilmoittaneiden oikeudet eli aiotaan esittää ihan uutta direktiiviä, jolla halutaan suojata yleisen edun kannalta tärkeistä tiedoista ilmoittavia ihmisiä, niin sanottuja pilliin puhaltajia, jolloin tehtäisiin laittomaksi työpaikalta erottaminen muun muassa näiden henkilöiden kohdalla. Miten arvioitte, että tämä uusi direktiivi sitten suhteutuu tähän lainsäädäntöön?

15.10 **Ville Skinnari sd:** Arvoisa puhemies! Kuten edellä edustaja Räsänen totesi, tässä on paljon hyviä elementtejä, muun muassa se, että liikesalaisuuden määritelmää on nyt avattu ja määritelty se kolmellakin tavalla. Mutta kaiken kaikkiaan tietysti on kysymys siitä, kuten ministeri totesikin, että meidän pitää Suomessa ennen kaikkea olla tietoisia siitä, miten me suojaamme liikesalaisuuksia, tekijänoikeuksia, niitä arvokkaita elementtejä Suomessa, ja niitä ei sitten päädy mihinkään vääriin käsiin.

Mutta olisin kysynyt oikeastaan samasta aiheesta kuin mihin edustaja Räsänenkin viittasi. Lausuntokierroksellahan on tullut eteen ja ilmi monenlaisia asioita, mutta etenkin tämä työntekijän asema ja ehkä se tietoisuus ja osaaminen siinä, mitä liikesalaisuus oikeasti tarkoittaa ja ymmärtääkö työntekijä sopimusta tehdessään, mihin hän sitoutuu. Kysynkin teiltä: Onko teillä työ- ja elinkeinoministeriössä ajatusta siitä, että tätä koulutusta, tiedonsaantia tulisi jotenkin esittää? Onko teillä olemassa siihen joitain työkaluja?

15.12 **Eero Lehti kok:** Arvoisa herra puhemies! Maailman taloushistoria tuntee liikesalaisuuksia pitkältä ajalta: posliinin valmistus, paperin valmistus, ja ehkä maailman yleisin liikesalaisuus — onko se sitä, en tiedä — on Coca-Colan resepti.

Suomalainen elinkeinorakenne on koko ajan menemässä korkean osaamisen alueelle, jossa liikesalaisuuksien suhteellinen merkitys korostuu. Nokian, sanoisinko, patenttisalkku on hyvä esimerkki: yhtiö pysyy merkittävältä osalta sen tuomien tulojen varassa, ja suomalainen teollisuus pyrkii jatkossakin Tekesin ja muiden avulla kehittämään sellaisia tuotteita, joissa kilpailuetu on liikesalaisuus.

Se kysymys, joka täällä on kahden edustajan, Räsäsen ja Skinnarin, toimesta tullut esiin: ymmärtääkö työntekijä? Minun mielestäni kyllä ymmärtää. Ei siinä käytännössä niin suuria ongelmia ole, että mikä on salaista ja mikä ei. Se, mikä on yleisesti tunnettu, ei ole salaista. Se, joka yrityksen kilpailutekijänä ei ole yleisesti tunnettu, on salaista. Tätä on ehkä vaikea havaita sellaisen ihmisen, joka ei ole kyseisessä yrityksessä työssä.

Minun mielestäni tämä on tervetullut laki, ja se, että se saadaan näin nopeasti voimaan, on erinomainen asia.

15.13 **Kauko Juhantalo kesk:** Herra puhemies! Ministeri Lintilälle kiitos havainnollisesta kysymyksen avaamisesta. Tässä liikesalaisuusasiassa tietysti nimensä mukaisesti keskeisen tärkeätä on salaisuus, ja nykymaailmassa — nykymenetelmin ja nykytiedonsaannin helpottuessa — salaisuuden säilyttäminen on kovin vaikeata, ja joskus osoittautuu niin, että tämä lipsahtaa liian aikaisin yleiseen tietouteen, joku hyväkin keksintö.

Edustaja Lehden mainitsema Nokia on hyvä tyyppiesimerkki siitä, miten Nokia, ainakin toisella jalalla, pysyy hyvin pystyssä patenteilla saatavilla tuloilla. Siksi — kun on tuollainen vaatimaton työyhteisö, yksinäinen kehittelijä tai niin edelleen — juuri patentin hankkiminen nopeasti salaisuuden säilyttämiseksi on hyvin tärkeätä, ja näin ollen, kun patentin haku pelästyttää kustannuksillaan montaa ihmistä, sitä hakijaa erityisesti, patentin

hakuun liittyvien monien kustannusten kohtuullistaminen olisi kyllä välttämätöntä. Nokia saattoi suuren kassansa turvin ja prosessin kestäessä niitä automaattisesti hakea lukuisan määrän, mikä on ollut suuri onni, mutta pienyrittäjälle tai pienyhteisölle tämä saattaa olla liian rankka kustannus.

15.15 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tietysti ensiksi pitää todeta, että kyllähän liikesalaisuuksia tarvitaan ja patenttisuoja pitää olla keksinnöille. Se on selvä asia. Mutta se myös pitää todeta, että liikesalaisuuksia voidaan myös käyttää väärin, eli käytetään yhteiskunnan pakkovaltaa yksityisten yritysten intressien suojaamiseen ilman, että sille on välttämättä olemassa kunnon perusteita. Tätähän tapahtuu julkisella puolellakin, sanotaan niin, että leimataan papereita salaiseksi vähän varmuuden vuoksi edes yksilöimättä, mitä leimataan salaiseksi ja millä perusteella.

Nyt sitten jos yksityisille yrityksille annetaan liikaa päätösvaltaa siinä, mitä julistetaan salaiseksi, niin siinä on riski, että julistetaan salaiseksi kaikki sellainen, mitä ei haluta julkisuuteen, eli ihmisten suita pistetään kiinni jopa työelämän epäkohdista ja muista sellaisista seikoista, jotka eivät suinkaan kuulu liikesalaisuuden piiriin, mutta niistä voi kirjoittaa amerikkalaiseen malliin sellaisen NDA-sopimuksen, jonka työntekijä sitten allekirjoittaa tai vaihtaa työpaikkaa. Siinä ovat ne vaihtoehdot. Tällaisen estämiseksi täytyy pitää tässä harkinta mukana, että onko olemassa yhteiskunnallisesti lainsäädännöllisesti katsoen sellainen oikeushyvä, jonka suojeleminen on riittävä peruste tämän salaisuuden säätämiselle. Tämä ei voi mennä niin, että yksityiset yritykset sanelevat meille, mitkä ovat salaista asiaa ja mitkä eivät.

15.16 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! On varmasti niin kuin edustaja Lehti totesi, että työntekijä yleensä tietää, mikä on salaista ja mikä ei, ja korostan edelleen sitä, että mielestäni tämä esitys on hyvä ja kannatettava. Mutta ajattelen, että ongelmatilanteita syntyy joskus — tosin onneksi harvoin ja harvoissa tilanteissa, mutta kuitenkin niitä syntyy joskus — kun yrityksessä mahdollisesti on vaikkapa veronkiertoon tai korruptioon, ympäristönsuojeluun, terveyteen tai turvallisuuteen liittyviä mahdollisia väärinkäytöksiä ja työntekijälle syntyy se tilanne, että hän pohtii, miten tähän tilanteeseen pitäisi reagoida. No, täällä esityksen perusteluissa kyllä todetaan niin, että arvioitaessa työntekijän asemaa otetaan huomioon, onko yrityksellä käytössä tämmöinen väärinkäytösten ilmoituskanava. Jos tällainen on olemassa, niin sitä toki tulee käyttää, mutta sitten täällä todetaan se, että tämä sisäinen ilmoittaminen ei kuitenkaan ole paras ratkaisu silloin, jos ilmoitus koskee omaa esimiestä tai yrityksen johtoon kuuluvia henkilöitä — ja kyllähän nämä edellä mainitut tilanteet yleensä juuri koskevat niitä yrityksen johtoon kuuluvia henkilöitä, joten tämä sisäinen väärinkäytösten ilmoituskanava ei silloin ole se käypä ratkaisu. Ja nyt haluaisin vielä kuulla: kun tälle uudelle direktiiville näyttää olevan tarvetta, niin miten tämä suhteutuu tähän nyt esiteltyyn lakiin, ja mikä on tällä hetkellä, jos tämä laki tulee voimaan, työntekijän oikeusturva tämäntyyppisissä tilanteissa?

15.18 **Eero Lehti kok:** Arvoisa herra puhemies! Minusta tuntuu, että nyt tässä keskustelussa menevät kaksi asiaa sekaisin. Yrityssalaisuus on esimerkiksi asiakasluettelo, raaka-aineiden hinnat, sopimukset jälleenmyyntiorganisaation kanssa, piirustukset tai vastaavat. Epäsopiva käyttäytyminen, rikollinen toiminta on toinen asia. Näissä yrityssalaisuuksissa ei sinänsä ole mitään sellaista, joka olisi millään lailla rikollisen toiminnan kanssa tekemi-

sissä. Ne ovat usein yrityksen kykyyn menestyä markkinoilla ja immateriaalisiin oikeuksiin liittyviä tietoja ja taitoja, joita yritys itse on hankkinut.

Patentti liittyy tietyllä tavalla näihin immateriaalisiin asioihin, mutta luulen, että patentteja tehdään yrityssalaisuuksiin nähden ehkä yksi sataatuhatta yrityssalaisuutta kohden, koska patentti tekee jo sitten tietyllä tavalla sen asian julkiseksi eikä ole mitenkään pienelle yritykselle käytännössä järkevä tapa. Monet yritykset, vaikka voisivat patentoida, eivät patentoi, koska olettavat, että heidän tuotekehityksensä menee sen verran nopeasti eteenpäin, että patentilla ei olisi vastaavaa arvoa.

Nämä yrityksen, sanoisinko, väärinkäytökset henkilökuntaa tai asiakkaita tai viranomaisia kohtaan eivät kuulu mielestäni yrityssalaisuuden käsitteen piiriin.

15.20 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Lehden puheenvuorossa viimeisessä lauseessa tuli esiin sana ”mielestäni”. Ei se minunkaan mielestäni kuulu yrityssalaisuuden piiriin, mutta nyt herääkin kysymys, mitä lain mukaan kuuluu yrityssalaisuuden piiriin: Kuka pystyy määrittelemään, mitä kuuluu yrityssalaisuuden piiriin? Mitä me lain varjolla pidämme salaisena asiana? Kuka sen saa määritellä? Nyt jos yritys sen saa määritellä, niin yrityshän määrittelee sinne sellaiset asiat, minkä määrittäminen sinne kuuluu heidän intressiinsä.

Edustaja Räsänen toi aiemmin esiin selvän epäkohdan. Minunkaan mielestäni sisäinen raportointi näistä asioista ei riitä mihinkään. Kyllä työntekijällä tulee olla oikeus ilmaista epäkohtia ja väärinkäytöksiä työelämässä yrityssalaisuuden sitä estämättä, ja eduskunnan tehtävä on suojella tätä oikeutta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja tässä keskustelussa viimeinen puheenvuoro, jos ministeri haluaa pari minuuttia. — Olkaa hyvä.

15.21 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä:** Kiitoksia, arvon puhemies! Hyviä kommentteja kaikkinensa.

Edustaja Kiviranta oli oikeassa, että kyllä tämän päätarkoitus on selkeyttää. Siellä on tämä direktiivipohja, johon tämä kaikki perustuu.

Edustaja Räsänen puhui arviointineuvoston huolesta siitä, mitä on tapahtunut esimerkiksi työntekijän asemalle. Tässä lopullisessa versiossa arviointineuvoston perustein on otettu nämä huolet huomioon ja on muutettu alkuperäistä esitystä sen osalta.

Edustaja Skinnari kysyi, onko toimia, joilla tätä kyseistä tietoa levitetään. Kyllä tässä tiedon levittämisen vastuu on tietysti työnantajilla ja osaltaan sitten ammattijärjestöillä, jotka omalle jäsenistölleen voivat tietoa levittää.

Edustaja Mäkelälle: siis laissahan tulee olemaan verrattaen tarkka määritelmä liikesalaisuudesta — se, mikä siihen tulee.

Edustaja Räsänen jo aikaisemmin kysyi siitä, miten tämä uusi direktiivi pilliinpuhaltajien osalta tulee. Sitä ei ole täysin vielä analysoitu. Tiedetään, mitä se on. Siellä on paljon tekijöitä, jotka ovat oikeusministeriön kontolla, eli niitä ei voi suoraan sanoa, mutta totta kai siinä on katsottu se, että eivät nyt ristiriitaisesti mene nämä, näin voi varmaan sanoa, ykkönen ja kakkonen, jotka sitten tulevat.

Eli kyllä se suojaus tulee, niin kuin se ilmoituksen suoja tulee olemaan laajempi, ja se tullaan varmaan käymään sitten sen kakkosen osalta myöhemmin läpi.

Oma käsitykseni on, että tämä selkeästi parantaa työntekijöitten asemaa, selkeyttää tätä kokonaistilannetta, [Puhemies koputtaa] toisaalta myös yrittäjille antaa paremman selkänojan. Mutta jos valiokuntakäsittelyn aikana tässä selkeitä ongelmakohtia tulee, niin ollaan tietysti valmiit niihin sitten puuttumaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.